

Türkiye’de Medya Okuryazarlığı Eğitimi Üzerine Bir İnceleme

A Review on Media Literacy Education in Türkiye

Banu SAYAR

Öğr. Gör. Dr, Yalova Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim Bölümü,
banuezber@gmail.com 0000-0002-2260-9912

Anahtar Kelimeler

Medya Okuryazarlığı,
Eğitim,
Türkiye,
Sertifika,
Müfredat

Öz

Dijitalleşen dünya ile birlikte daha önemli bir hale gelen medya okuryazarlığı kavramı günümüzde eğitim ve iletişim alanında tartışılmalı bir kavram olmuştur. Dünya’da 1920’li yıllardan itibaren gündeme gelen medya okuryazarlığı ülkemizde ise 2000’lerin başında akademik dünyanın bir parçası olmuştur. Bu bağlamda ele alınan çalışmanın amacı Türkiye’deki medya okuryazarlığı eğitiminin tarihçesini ve eğitim veren kurumları ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Yapılan çalışma neticesinde Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’nun 7 ve 8. sınıflara yönelik medya okuryazarlığı dersi okuttuğu, üniversitelerde ise İletişim ve Eğitim Fakülteleri’nde medya okuryazarlığı dersinin okutulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra birçok özel kurumun da medya okuryazarlığı eğitim ve sertifika programları düzenledikleri görülmüştür.

Keywords

Media Literacy,
Education,
Turkey/Türkiye,
Certificate,
Curriculum

Abstract

The concept of Media Literacy, which has become more important with the digitalized world, has been a controversial concept in the field of education and communication today. The concept, which has come to the fore in the world since the 1920s, has become a part of the academic world in the early 2000s in our country. In this context, the aim of the study is to reveal the history of media literacy education in Turkey and the educational institutions. As a result of the study, it was concluded that the Ministry of National Education teaches the Media Literacy course for 7th and 8th grades and that the Media Literacy course is taught in the Communication and Education Faculties of the universities. In addition, it is seen that many private institutions organize Media Literacy training and certificate programs.

Giriş

Medya okuryazarlığı kavramının son dönemde sıkça gündeme gelmesinde ulusal ve uluslararası bazı raporlarda da görülebileceği gibi dijitalleşme ve sosyal medya mecralarının büyük bir etkisi olduğu değerlendirilmektedir. Örneğin Avrupa Konseyi'nin yayınladığı Bilgi Bozukluğu Raporu'nda yalan haber odaklı bilgi kirliliğinde sosyal medya mecralarının etkili olduğu belirtilmektedir (Wardle ve Derakhshan, 2017, s. 28). TBMM'nin 2020 yılında yayınladığı "Bilişim Teknolojileri Bağımlılığının Etkilerinin İncelenerek Olası Zararlarının Bertaraf Edilmesi ve Bu Teknolojilerin Kontrollü Kullanımının Sağlanması için Yapılması Gerekenlerin Saptanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu"nda ise internet ortamlarında çocukların kullanımlarına yönelik önlemlerin ve mobil uygulamalar ile çevrim içi platformlara yönelik aile bilincinin artırılması gerektiği vurgulanmaktadır (s. 107). Bu nedenle medya okuryazarlığı eğitiminin sistemli bir şekilde tesis edilerek toplumun geneline yayılması planlanmakta ve uygulanmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda ülkemizde 2007-2008 eğitim-öğretim döneminde ortaokul seviyesinde müfredata dâhil edilen seçmeli medya okuryazarlığı eğitiminin başlamasından bu yana medya okuryazarlığına ilişkin Türkiye'nin 15 yıllık bir deneyimi bulunmaktadır. 2010 yılında tamamlanan Aile Eğitim Programı (aep.gov.tr) kapsamında da yaygın eğitim düzeyinde medya okuryazarlığı eğitimi verilmeye başlanmıştır. Kamunun örgün ve yaygın eğitimde başlattığı medya okuryazarlığı eğitiminin son 15 yıllık deneyiminin kamu, sivil toplum ve özel sektör alanlarındaki durumunun ele alınması önemlidir. Bu düşünceden hareketle bu çalışmanın amacı Türkiye'deki medya okuryazarlığı eğitiminin tarihçesini ve eğitim veren kurumları ortaya koymak olarak belirlenmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde medya okuryazarlığının kavramsal çerçevesinin verilmesi ve netleştirilmesi sonrasında alana ilişkin kuramsal bakış açısı ve medya okuryazarlığının işlevi, birey ve toplum nezdinde sağladığı faydalar üzerine odaklanılacaktır. İkinci bölümde ise Dünya'da ve Türkiye'de medya okuryazarlığı eğitiminin tarihçesine bakılacaktır. Özellikle ülkemizde medya okuryazarlığına ilişkin yapılan toplantı ve alınan kararlar ile Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun (RTÜK) konuya ilişkin aldığı kararlar irdelenecektir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Türkiye'de medya okuryazarlığı eğitimi veren kurumlar, kamu ve özel sektör bağlamında incelenerek kurumların verdikleri eğitimler ile amaçlarına yönelik ayrıntılı bir değerlendirme yapılacaktır.

Medya Okuryazarlığı Eğitimi ve Önemi

Küresel anlamda sürekli gelişen enformasyon teknolojileri ile birlikte iletişim alanına olan ilgi her geçen gün artmaktadır. Dijitalleşmeyle enformasyona ulaşım süreci kolaylaşırken elde edilen bilgilerin doğruluğu ise tartışılabilir bir konu olmuştur. Bu bağlamda okuryazarlık kavramı ön plana çıkarken alana ilişkin yapılan çalışmalar önem kazanmıştır. Dijital okuryazarlık ve sosyal medya okuryazarlığı üzerine yapılan çalışmalarda bu konu üzerinde fazlasıyla durularak başta çocuklar ve gençler olmak üzere toplumun geneli üzerinde bilinçlendirme çalışmaları yapılması gerektiği vurgulanmaktadır (Utma, 2019, s. 1230). Okuryazarlık faaliyeti üzerine inşa edilen medya okuryazarlığı kavramı temelde çeşitli bağlamlarda mesajlara erişme, bunları analiz etme, değerlendirme ve oluşturma yeteneği olarak adlandırılmaktadır (Livingstone, 2004, s. 19). Temelini; analiz, değerlendirme ve bir fikir ortaya koyma eylemi olarak belirleyen medya okuryazarlığı son 50 yılda medyanın politik gücünü de arkasına alarak gazetecilik, sinema yapımları, radyo ve televizyon programları ve hatta bilgisayar aracılı bilgi ve alışverişi (küresel düzeyde internet üzerinden gerçek zamanlı etkileşimli keşif dahil) ustaca kullanma yeteneğini içerir hale gelmiştir (Brown, 1998, s. 44). Tüm bu kavramlar dâhilinde değerlendirildiğinde medya okuryazarlığı faaliyeti, medya endüstrisini tanıyan, bu metinlere hâkim ve medya üzerine kapsamlı bir bakış açısına sahip olan bireyleri tanımlamaktadır (Binark ve Bek, 2010, s. 54).

Medya okuryazarlığına ilişkin yaklaşımlara bakıldığında "Aşılamacı", "Korumacı", "Güçlendirme", "Eleştirel" ve "Çözümlemeci" yaklaşımların olduğu görülmektedir (Pala, 2017). 1970'li yıllar-

dan itibaren televizyonların olumsuz etkilerine karşın korumacı yaklaşım ön planda tutulurken günümüzde eleştirel medya okuryazarlığı yaklaşımı ile bireylerin çocukluktan başlayarak medya karşısında bilinçlendirilmesi amaçlanmaktadır (Kalan, 2010, s. 61). Bu bağlamda düşünüldüğünde medya okuryazarlığı tartışmaları literatürde genellikle eleştirel bir perspektif üzerinden aktarılmaktadır. Medya okuryazarlığı eğitimi üzerine yapılan çalışmalarda tüketici konumundaki bireylerin medyaya karşı durması gereken konum ve pasifliğin yaratacağı endişeler üzerine odaklanılmıştır. Sezer’e (2019) göre bu tür bireylerin medya okuryazarlığı kavramı çerçevesinde bilinçlendirilmeleri elzemdir. Zira bu şekilde bireyler medya karşısında daha aktif ve etkin bir konuma ulaşabilmektedir (s. 58). Avşar’a (2013) göre ise medya mesajları her zaman görüldüğü gibi bir yapıda olmadığı için medya okuryazarlığı ile bireyler daha seçici bir konuma ulaşmaktadır (s. 11).

Medya okuryazarlığı eğitiminde dikkat çeken en önemli unsurlardan biri de medyayı kullanma yeteneğinin geliştirilmesidir. Bu noktada ön plana çıkan medya okuryazarlığı eğitimi özellikle medya okuryazarlığına ilişkin politikaların geliştirilmesi ve vatandaşların bu konuda eğitimler alması açısından önem arz etmektedir (Medya Okuryazarlığı Yüksek Konseyi, 2011). Nitekim Hobbs (2004) medya okuryazarlığı eğitimi ile özellikle öğrencilerin medya metinlerini okuma ve bunları değerlendirme noktasında avantajlar kazanacaklarına dikkat çekmektedir (s. 126). Sonuç olarak bakıldığında medya okuryazarlığı eğitimi ile bireylerin medya mecralarını daha verimli kullanmaları ve bunu yaparken maruz kalınabilecek bazı riskler karşısında farkındalık geliştirebilmeleri için, medya iletileri ve yöntemleri konusunda bilgi sahibi olmaları gerekmektedir (RTÜK, 2022).

Türkiye’de Medya Okuryazarlığı Eğitimi Serüveni

Medya okuryazarlığı eğitiminin 1980’li yıllardan itibaren önem kazandığına ilişkin genel kanaatin aksine alana ilişkin ilk çalışmalar 1930’lu yıllara kadar dayanmaktadır (Sezer, 2019, s. 72). O dönemlerde New York Times öncülüğünde başlatılan eğitimlerle birçok okulda görevlendirilen öğretmenlere verilen eğitimlerle medya okuryazarlığının önemine ilişkin çalışmalar gerçekleştirilmiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra ise iletişim alanının başta Amerikan üniversiteleri olmak üzere tüm dünya üniversitelerinde gelişmesiyle birlikte medya okuryazarlığına ilişkin çalışmalar artmıştır. Walter Ong, Louis Mumford, Jacques Ellul, Roland Barthes, Harold Innis ve Marshall McLuhan gibi bilim insanlarının yaptıkları birçok çalışmada medya okuryazarlığı hususuna da dikkat çekilerek konunun beşeri ve sosyal disiplinler arasında yer alması için uğraş verdikleri görülmektedir (Hobbs ve Jensen, 2009, s. 3). Böylece 1980’li yıllardan itibaren Avrupa ülkelerinde yayılan medya okuryazarlığı eğitimi Kanada ve ABD gibi ülkelerde eğitim programlarına dâhil edilmiştir (Sezer, 2019, s. 75).

UNESCO’nun 1982 yılında Almanya’da yapılan “Grunwald Uluslararası Medya Eğitimi Sempozyumu” ile başlayan medya okuryazarlığı yolculuğu; 1983 yılında Ürdün’de “Eğitim Sürecinde Öğretmenlerin Kitle İletişim Araçlarını Kullanımı” konulu çalıştay, 1990 yılında Toulouse’da “Medya Eğitiminde Yeni Yönelimler” konferansı, 1999 yılında Viyana’da “Medya ve Dijital Çağ İçin Eğitim” konferansı, 2002 yılında Seville’de “Gençler İçin Medya Eğitimi” semineri, 2007 yılında Paris’te yapılan birleşim ve yine 2007 yılında Riyad’da Ortadoğu’daki ilk uluslararası medya eğitimi konferansı ile günümüze kadar gelmiştir (Altun, 2011, s. 87-88). UNESCO’nun 1982 yılında gerçekleştirdiği ilk sempozyumda medya okuryazarlığı eğitimine ilişkin şu açıklamaya yer verilmiştir:

“Medya eğitimi; ebeveynler, öğretmenler, medya personeli ve karar vericiler, dinleyiciler, izleyiciler ve okuyucular arasında daha fazla eleştirel farkındalık geliştirmede oynayacakları bir rol olduğunu kabul ettiklerinde etkili olacaktır. Eğitim ve iletişim sistemlerinin daha fazla entegrasyonu, şüphesiz daha etkili eğitime yönelik önemli bir adım olacaktır (UNESCO, 1982).

UNESCO’nun medya okuryazarlığı eğitimine ilişkin üzerinde durduğu bu önemli kavramlar ülkemizde Radyo ve Televizyon Üst Kurulu’nun organizasyonu, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel

Müdürlüğü ve TRT'nin de katkılarıyla 20-21 Şubat 2003 tarihinde Ankara'da düzenlenen İletişim Şûrası'nda ele alınmıştır. Şûra'nın çalışma komisyonlarından biri olan Radyo ve Televizyon Yayıncılığı Komisyonu Sonuç Raporu'nda önerilen konulardan biri, "toplumsal ve bireysel eğitim ve kültüre katkı sağlayacak, ruh sağlığını zedelemeyecek bir yaklaşımla ve özellikle çocukların zararlı yayınlardan korunması için Avrupa Birliğine uyumlu çalışmaların başlatılması, ilk ve orta öğretim ders programlarına, çocuklar ve gençlerin bilinçlendirilmesini sağlayacak medya okuryazarlığı dersinin eklenmesi" olmuştur (RTÜK, 2022).

2003 yılında gerçekleştirilen şûra sonrası Kadın ve Aileden Sorumlu Bakanlık bünyesinde çalışmalar gerçekleştiren Şiddeti Önleme Platformu 2004 yılında düzenlediği çalıştayda ilk kez ilköğretim okullarında medya okuryazarlığı dersinin okutulmasını önermiştir (Sezer, 2019, s. 79). 2005 yılına gelindiğinde ise akademinin daha fazla ilgi konusu haline gelen medya okuryazarlığı eğitimi Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından düzenlenen I. Uluslararası Medya Okuryazarlığı Konferansı'nda ele alınmıştır. Burada birçok akademisyenin medya okuryazarlığına ilişkin sunumlarının yanı sıra RTÜK adına sunum yapan Lale Gülten Treske, RTÜK'ün, medya okuryazarlığı eğitiminin yasalarla getirilen düzenlemeler kadar önemli olduğuna inandığına dikkat çekmiştir (Treske, 2005).

Yapılan çalışmalar neticesinde RTÜK ile MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ortak bir irade göstererek "Orta Öğretim Kurumlarına Medya Okuryazarlığı Dersi Konulmasına Dair İşbirliği Protokolü"nü imzalamışlardır. Sonrasında Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı ve Öğretmen Kılavuzu hazırlanmıştır ve "İlköğretim Seçmeli Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı" 31 Ağustos 2006 tarihinde MEB Talim ve Terbiye Kurulunda görüşülerek kabul edilmiştir (RTÜK, 2022).

2006-2007 öğretim yılında beş pilot ilde başlanılan medya okuryazarlığı dersi 2007-2008 yılından itibaren ilköğretim okullarının 6. 7. ve 8. sınıflarında seçmeli ders olarak okutulmaya başlamıştır. 2010 ve 2011 yıllarında ise yaygın eğitim olarak medya okuryazarlığının aile eğitim programı kapsamında geliştirilmesi ve uygulanması için çalışmalar düzenlenmiştir (Aydeniz, 2011; Alpaydın 2011). RTÜK tarafından 2012 tarihinde düzenlenen çalıştay ile de medya okuryazarlığı dersinin öğrenci, öğretmen ve aile üçgeninde ele alınarak kamu kuruluşları, STK'lar ve medya kuruluşlarının sürece katılımının doğru olacağı vurgusu yapılmıştır. 2013 yılına gelindiğinde ise "İlköğretim Öğrencilerinde Medya Okuryazarlığı Bilincinin Geliştirilmesi ve Medya Okuryazarlığı Dersine Yönelik İşbirliği Protokolü" imzalanarak Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Materyali hazırlanması yönünde karar verilmiştir ve hazırlanan öğretim materyali 2014-2015 eğitim-öğretim yılında faaliyete geçmiştir (RTÜK, 2022). Yine Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından oluşturulan ve dijital oyunların olumlu/olumsuz yönlerini ortaya koyarak ebeveyn eğitimini de ön planda tutan bir platform olan "guvenlioyuna.org.tr" medya okuryazarlığı bağlamında önemli veriler sunmaktadır. 2017 yılında Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bünyesinde kurulan "Güvenli İnternet Merkezi" ise "Toplumu internetin risklerinden korumak, daha güvenilir, doğru ve etkin internet kullanımı konusunda çocukları, gençleri ve aileleri bilinçlendirme" görevini üstlenmektedir (Güvenli İnternet Merkezi, 2022). Tüm bunların yanı sıra 30 Mayıs 2022 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı ile RTÜK arasında imzalanan "Medya Okuryazarlığı İş Birliği Protokolü" ile Milli Eğitim Bakanlığı ile RTÜK iş birliğinde; Bakanlığa bağlı kurumlarda eğitim alan öğrenci/kursiyer, öğretmen, yönetici ve velilere dönük medya okuryazarlığı, siber güvenlik ve teknoloji bağımlılığını önlemeye yönelik seminer, konferans, kongre, sempozyum, söyleşi, panel, çalıştay, eğitim, yarışma ve etkinlikler düzenlenmesi, öğretim programı ve öğretim materyali geliştirilmesi, kamu spotu hazırlanması gibi çalışmaların gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır (RTÜK, 2022).

Türkiye'de Medya Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kurumlar

Günümüzde Milli Eğitim Bakanlığı, Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 7 veya 8. sınıflarda medya okuryazarlığı dersini seçmeli ders olarak okutmaktadır. 5 temel öğrenme alanı üzerinden verilen derste Birey, Toplum ve Medya, Katılım Ortamı Olarak Medya, Bilgi Kaynağı Olarak Medya, Eğlence Kaynağı

Olarak Medya ve İkna Aracı Olarak Medya kavramları üzerinde durulmaktadır (MEB, 2018, s. 12). “Birey, Toplum ve Medya” ile eleştirel düşünme ve zaman yönetimi, “Katılım Ortamı Olarak Medya” ile karar verme, empati, iletişim, “Bilgi Kaynağı Olarak Medya” ile bilgi okuryazarlığı ve problem çözme, “Eğlence Kaynağı Olarak Medya” ile yaratıcı düşünme, uzlaşma, empati, “İkna Aracı Olarak Medya” ile yaratıcı düşünme, uzlaşma, arabuluculuk becerileri aşılmasına amaçlanmaktadır. Medya okuryazarlığı dersi öğretim programı yapısına bakıldığında ise bilgi, beceri, duyuş kavramları üzerinden medya okuryazarlığı becerilerinin aşılmasına yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir (MEB, 2018, s. 11). Milli Eğitim Bakanlığı ayrıca Uzaktan Hizmetiçi Eğitim kapsamında Medya Okuryazarlığı Tanıtımı Kursu düzenlemektedir (MEB, 2022). Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ise Kişisel Gelişim ve Eğitim Alanı Medya Okuryazarlığı Kurs Programı ile ilkokul mezunu olmak ve 13 yaşını doldurmak kistasını karşılayan bireylere Medya Okuryazarlığı Kurs Programı düzenlemiştir (MEB, 2019).

Medya okuryazarlığı eğitiminin üniversite ayağına bakıldığında İletişim ve Eğitim Fakülteleri bünyesinde ilgili dersin okutulduğu görülmektedir. Medya okuryazarlığı dersleri kapsamında medya okuryazarlığı kavramı, medya okuryazarlığının ortaya çıkışı, medya okuryazarlığında temel ilkeler ve kuramlar, dünyada ve Türkiye’de medya okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı uygulamaları gibi konular üzerinde durulmaktadır. Sertifika programlarına bakıldığında İstanbul Üniversitesi Sürekli Eğitim ve Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde Medya Okuryazarlığı Sertifika Programı verilmektedir. Program kapsamında Okur-Yazarlık ve Okuryazarlık Kavramları, Yirmi Birinci Yüzyılda Medya Okuryazarlığı, Medya Okuryazarlığına İlişkin Temel İlkeler ve Medya Okuryazarlığının Kapsamı, Medya Okuryazarı Olmak: Medyayı Okumak ve Medyayı Yazmak, Medya Okuryazarlığını Önemli Kılan Başlıca Koşullar gibi başlıklar üzerinde durulmaktadır (İstanbul Üniversitesi, 2022). Alana ilişkin eğitim veren bir diğer kurum Gaziantep Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi’dir. Eleştirel Medya Okuryazarlığı eğitimi veren kurum eğitim amacını, “Temel amaç olarak medya ile ilişkisi olan her yaşta kişinin medyaya maruz kalmak yerine onu etkin bir biçimde kullanmasını sağlamak” şeklinde açıklamaktadır (Gaziantep Üniversitesi, 2022). Eğitim veren bir diğer kurum olan Nişantaşı Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi ise Yeni Medya Okuryazarlığı eğitimi ile yeni medya okuryazarlığının geliştirilmesini temel amaç olarak belirlemiştir (Nişantaşı Üniversitesi, 2022). Beykent Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi ise 21. Yüzyılda Medya Okuryazarlığı başlığı ile eğitim düzenlemiştir (Beykent Üniversitesi, 2022). Son olarak İstanbul Gedik Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi, Medya Okuryazarlığı Uzaktan Eğitim Sertifika Programı ile gereksinim duyulan her türlü bilginin yer aldığı, fakat doğru/güvenilir bilgiye ulaşmanın güçleştiği medya karşısında bireylerin bilinçlendirilmesi, bireylerin izledikleri filmler, diziler, reklamlar, takip ettikleri bilgisayar oyunları ve internet siteleri gibi medya içeriklerinin sorgulanabilir, eleştirilebilir olduğunu fark etmeleri gibi amaçlara hizmet etmektedir (Gedik Üniversitesi, 2022).

Medya okuryazarlığına ilişkin eğitim veren özel kurumlara bakıldığında İIENSTITU’nün medya okuryazarlığı eğitimi dikkat çekmektedir. Kurum eğitimin amacını “Medya Okuryazarlığı Eğitimi sayesinde medyadan gelen tüm iletilerin sağlıklı ve bilinçli bir şekilde analizini yaparak seçici bir yorumlama işlevine sahip olacaksınız” şeklinde açıklamaktadır (İIENSTITU, 2022). Bir diğer özel kurum olan Başaran Akademi Medya Okuryazarlığı Kursu adı altındaki eğitim ile amacını “Toplumun tüm kesimleri için ideal bir eğitim olan medya okuryazarlığı; medyayı doğru okuyan, yorumlayan ve medya eli ile yayılan mesajları eleştirel bir bakış açısı ile analiz edebilen kişiler yetiştirmeyi amaçlar. Medya ve iletişim üzerinde bilinçli hareket ederek farkındalık yaratmak isteyen tüm bireyler Medya Okuryazarlık Kursu’na katılabilir.” şeklinde açıklamaktadır (Başaran Akademi, 2022). Yüksek Kariyer Yabancı Dil Mesleki ve Kişisel Gelişim Kursu ise Medya Okuryazarlığı Kursu ile amacını “Öğretim programı ile bireylerin medya okuryazarlığının gerektirdiği temel bilgi ve becerileri kazanması, nihayetinde gerekli üretim deneyimlerini de edinmiş bilinçli medya kullanıcısı düzeyine erişmesi ve medya okuryazarlığı yeterliliklerine sahip birey olarak yetiştirilmesi hedeflenmektedir.” şeklinde açıklamaktadır (Yüksek Kariyer, 2022).

Sonuç

Tüm dünyada her geçen gün daha fazla önem kazanan medya okuryazarlığı kavramı ve eğitim programları özellikle sosyal medya mecraları ve yeni iletişim olanaklarının artması neticesinde ön plana çıkmıştır. Medya içeriklerine muhatap olan ve maruz kalanların yönlendirilmesi, mobilizasyonu, yanlış bilgilendirilmesi ve bağımlılık gibi kişinin sağlığına etki eden sorunlara yönelik bir çözüm arayışı olarak medya okuryazarlığı, ebeveynlerin, öğretmenlerin ve özellikle de çocukların erken dönemde eğitilmesi ve tehditlere yönelik önlem alınması açısından giderek temel bir ihtiyaç olmaya başlamıştır. Bu bağlamda başta BM bünyesinde olmak üzere Avrupa Birliği gibi bölgesel düzeyde veya tek tek ülkeler düzeyinde dünya genelinde yapılan çalışmalar, hayata geçirilmeye çalışılan eğitimler, bu çerçevede hazırlanan müfredat ve eğitim müfredatları ülkemizde de benzer şekilde takip edilmeye, üretilmeye ve uygulanmaya çalışılmaktadır.

Medyanın bireysel ve toplumsal düzeydeki olumsuz etkilerini önlemeye ilişkin Türkiye'deki tartışmalar daha eskiye gitmekle beraber 2000'li yılların ortalarından itibaren düzenlenen eğitim ve iletişim şûraları ile sempozyumlarla medya okuryazarlığı kavramını odağa alan çalışmalar daha somut hale gelmeye başlanmış ve uygulama düzeyinde ele alınmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın 7 ve 8. sınıflara yönelik müfredata yerleştirdiği medya okuryazarlığı dersi, medyanın olumsuz etkilerini azaltarak bilinçli medya kullanıcısı olma noktasında çocukların eğitilmesi açısından önemli görülmektedir. Hazırlanan müfredat kapsamında çocukların medyaya ulaşması, medyanın sahiplik yapısını öğrenmesi ve medya aracılığıyla gelecek tehditlere yönelik bilinçlendirilmesine yönelik önemli çalışmalar yapılmıştır. Bunun yanı sıra üniversitelerde İletişim ve Eğitim Fakültelerinde verilen medya okuryazarlığı dersleri de öğrencilerin hem eğitim hem de iletişim sektöründe yer alacak medya profesyonellerinin yetiştirilmesi açısından değerlidir. Tüm bu eğitimlerin yanı sıra bazı özel kuruluşlar da medya okuryazarlığına ilişkin düzenledikleri sertifikalı eğitim ve programlarla kavramın önemine dikkat çekmekte ve toplumun konuya daha fazla eğilmesine hizmet etmektedir.

Ülkemizde verilen medya okuryazarlığı eğitimleri, yukarıda belirtildiği üzere kamu ve özel sektör işbirliğinde birtakım eğitimler ile sağlanmaktadır. Özellikle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın düzenlediği medya okuryazarlığı eğitimleri (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2022), RTÜK'ün kamu spotları, medya okuryazarlığı dersleri, etkinlikleri ve medya okuryazarlığı çizgi film serisi (Medya Okuryazarlığı, 2022) ile Bilgi Teknolojileri Kurumu'nun internetin zararlarına yönelik önlemler içeren web sitesi BTK Akademi¹ bu alana ilişkin önemli örnekler olarak dikkat çekmektedir. Tüm bu bilgiler doğrultusunda 7 ve 8. sınıflarda verilen medya okuryazarlığı dersi her geçen gün daha fazla önem kazandığı görülmektedir. Bu dersin eğitim alanının tümüne yayılmasının daha doğru ve 21. yüzyılın dijital ortamlarını toplumun daha etkin bir şekilde kullanması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2022). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve RTÜK İşbirliğinde Kadınlara Yönelik Medya Okuryazarlığı Eğitimi, 9 Ekim tarihinde <https://www.aile.gov.tr/ksgm/haberler/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanligi-kadinin-statusu-genel-mudurlugu-ve-rtuk-isbirliginde-kadinlara-yonelik-medya-okuryazarligi-egitimi-gerceklestirildi/> adresinden alındı.
- Altun, A. (2011). Unesco'nun Medya Okuryazarlığı Eğitimi Faaliyetlerine Toplu Bir Bakış, Milli Eğitim Dergisi, 41(191), 86-117.
- Aydeniz, H. (2011). Medyayı Tanımak, Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Alpaydın, Y. (2011). Medya Alanı Eğitici Materyal Kılavuzu, Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Avşar, Z. (2013). Medya Okuryazarlığı, İletişim ve Diplomasi, 2(5), 5-17.

¹ <https://www.btkakademi.gov.tr/portal>

- Başaran Akademi. (2022). Medya Okuryazarlığı Kursu, 19 Temmuz tarihinde <https://www.basaranakademi.com.tr/egitim/medya-okuryazarligi> adresinden alındı.
- Beykent Üniversitesi. (2022). 21. Yüzyılda Medya Okuryazarlığı, 22 Temmuz tarihinde <https://www.beykent.edu.tr/etkinlikler/detay/2022/05/21/default-calendar/21-yuzyilda-medya-okuryazarligi> adresinden alındı.
- Binark, M., Bek, M. G. (2010). Eleştirel Medya Okuryazarlığı Kuramsal Yaklaşımlar ve Uygulamalar, İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Brown, James, A. (1998). Media Literacy Perspectives, Journal of Communication, 48(1), 44-57, doi: <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1998.tb02736.x>.
- Gaziantep Üniversitesi. (2022). Eleştirel Medya Okuryazarlığı, 20 Temmuz tarihinde <http://gusem.gantep.edu.tr/egitim/elestirel-medya-okuryazarligi.html> adresinden alındı.
- Gedik Üniversitesi. (2022). Medya Okuryazarlığı Eğitimi Sertifika Programı, 13 Temmuz tarihinde <https://uzemigunsem.gedik.edu.tr/urunler/medya-okuryazarligi-egitimi-sertifika-programi> adresinden alındı.
- Güvenli İnternet Merkezi, (2022). Hakkımızda, 9 Ekim tarihinde <https://www.gim.org.tr/hakkimizda.php> adresinden alındı.
- Hobbs, R., Jensen, A. (2009). The Past, Present, and Future of Media Literacy Education, Journal of Media Literacy Education, (1), 1-11.
- Hobbs, R. (2004). Medya Okuryazarlığı Hareketinde Yedi Büyük Tartışma, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Çev. Melike Türkân Bağlı, 31(1), 122-140.
- IENSTITU. (2022). Medya Okuryazarlığı Eğitimi, 19 Temmuz tarihinde <https://www.ienstitu.com/online-egitim/medya-okuryazarligi-egitimi> adresinden alındı.
- İstanbul Üniversitesi. (2022). Medya Okuryazarlığı Sertifika Programı, 19 Temmuz tarihinde <https://sfk.istanbul.edu.tr/medya-okuryazarligi-sertifika-programi-e136.html> adresinden alındı.
- Kalan, Ö.,G. (2010). Medya Okuryazarlığı ve Okul Öncesi Çocuk: Ebeveynlerin Medya Okuryazarlığı Bilinci Üzerine Bir Araştırma, Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences, 1(39), 59-73.
- Livingstone, S. (2004). What is media literacy?, Intermedia, 32(3), 18-20.
- MEB. (2018). Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı (Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 7 veya 8. Sınıflar), 17 Temmuz tarihinde [http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018813172123543-7%C3%96P%202018-83%20Medya%20okur%20yazarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20\(7%20veya%208.%20s%C4%B1n%C4%B1f\).pdf](http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018813172123543-7%C3%96P%202018-83%20Medya%20okur%20yazarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20(7%20veya%208.%20s%C4%B1n%C4%B1f).pdf) adresinden alındı.
- MEB. (2019). Kişisel Gelişim Ve Eğitim Alanı Medya Okuryazarlığı Kurs Programı, 17 Temmuz tarihinde http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kurslar/Ki%C5%9Fisel%20Geli%C5%9Fim%20ve%20E%C4%9Fitim_Medya%20Okuryazarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20Kurs%20Program%C4%B1.pdf adresinden alındı.
- MEB. (2022). Medya Okur Yazarlığı Tanıtımı Kursu (Uzaktan Hizmetiçi Eğitim), 14 Temmuz tarihinde <https://www.meb.gov.tr/medya-okur-yazarligi-tanitimi-kursu-uzaktan-hizmetici-egitim/duyuru/7015> adresinden alındı.
- Medya Okuryazarlığı. (2022). Anasayfa, 9 Ekim tarihinde <https://www.medyaokuryazarligi.gov.tr/index.php> adresinden alındı.
- Medya Okuryazarlığı Yüksek Konseyi. (2011). Yasam Boyu Medya Okuryazarlığı hakkında Brüksel Deklarasyonu 23 Temmuz 2022 tarihinde https://www.medyaokuryazarligi.gov.tr/lib_yayin/324FAC98-671E-41D7-B5FF-1B1AE51C22EE.pdf adresinden alındı.
- Nişantaşı Üniversitesi. (2022). Yeni Medya Okuryazarlığı Sertifika Programı, 21 Temmuz tarihinde <https://ogrenciegitim.nisantasi.edu.tr/yeni-medya-okuryazarligi/> adresinden alındı.
- Pala, C. (2017). Medya Okuryazarlığı: Kavramlar ve Kuramlar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon Ve Sinema Bilim Dalı.
- RTÜK. (2022). Medya Okuryazarlığı Nedir? 25 Temmuz tarihinde https://www.medyaokuryazarligi.gov.tr/menu_goster.php?Guid=B7AA7732-1593-4B32-BDE5-D76E64C2A5FA&MenuId=2 adresinden alındı.
- RTÜK. (2022). RTÜK Ve Milli Eğitim Bakanlığı Arasında “Medya Okuryazarlığı İş Birliği Protokolü” İmzalandı, 19 Temmuz tarihinde <https://www.rtuk.gov.tr/rtuk-ve-milli-egitim-bakanligi-arasinda-medya-okuryazarligi-is-birligi-protokolu-izalandi-/4324> adresinden alındı.
- RTÜK. (2022). Türkiye’de Medya Okuryazarlığı, 24 Temmuz tarihinde https://www.medyaokuryazarligi.gov.tr/menu_goster.php?Guid=E56CE034-6CEB-41AE-A12C-B618EBEA461B&MenuId=2 adresinden alındı.
- Sezer, N. (2019). Türkiye’de Medya Okuryazarlığı Eğitimine İlişkin İlk Girişimler ve Sonrası..., Editör: Nilüfer SEZER, Nuray Yılmaz SERT içinde, Medya Okuryazarlığı Üzerine... (s. 53-114), Konya: Eğitim Yayınevi.
- TBMM. (2020). Bilişim Teknolojileri Bağımlılığının Etkilerinin İncelenerek Olası Zararlarının Bertaraf

Edilmesi ve Bu Teknolojilerin Kontrollü Kullanımının Sağlanması için Yapılması Gerekenlerin Saptanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, 9 Ekim tarihinde <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/bitstream/handle/11543/3224/ss214%20Bili%20c5%9fim%20Teknolojileri%20Ba%20c4%9f%20c4%b1ml%20c4%b1%20c4%9f%20c4%b1n%20Etkilerinin%20c4%b0ncelenerek%20Olas%20c4%b1%20Zararlar%20c4%b1n%20c4%b1n%20Bertaraf%20Edilmesi.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden alındı.

Treske, L.,G. (2005). Medya Okur-Yazarlığı: Neden Gerekli, I. Uluslararası Medya Okuryazarlığı Konferansı, 19 Temmuz tarihinde <https://www.medyakuryazarligi.gov.tr/userfiles/files/konferans1.pdf> adresinden alındı.

UNESCO. (1982). Grunwald Declaration On Media Education, 20 Temmuz tarihinde <https://milobs.pt/wp-content/uploads/2018/06/The-Gr%C3%BCnwald-Declaration-on-Media-Education.pdf> adresinden alındı.

Utma, S. (2019). Dijital Çağın Bir Gerekliliği Olarak Sosyal Medyaokuryazarlığı, 12 (2), 1212-1235.

Wardle, C., Derakhshan, H. (2017). INFORMATION DISORDER : Toward an interdisciplinary framework for research and policy making, 9 Ekim tarihinde <https://edoc.coe.int/en/media/7495-information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research-and-policy-making.html#> adresinden alındı.

Yüksek Kariyer. (2022). Medya Okuryazarlığı Kursu, 22 Temmuz tarihinde <http://www.yuksekkariyer.com/medya-okuryazarligi-kursu-226-5> adresinden alındı.